

PRED VRATIMA TREĆEG TISUĆLJEĆA

Anto Šarić, Sarajevo

UDK: 230.1
Stručni članak
Primljeno 2/98

Sažetak

Autor uvodno ukazuje na razmišljanja u Crkvi pred dubokim društvenim promjenama i dolaskom III. tisućljeća, što zahtijeva obnovu života i prilagodbu novim prilikama u ostvarenju poslanja.

Raščlambom pojma povijesnosti, koji ima svoj korijen u samoj objavi, upoznaje se stvarnost Crkve, podložna zakonima povijesti, tj. promjenama i razvoju. Kao povijesna stvarnost na putu ostvarenja, Crkva ne može nikad reći da se potpuno poistovjetila s Kristom i njegovim navještajem Evandelja svijetu. Ona se nalazi pred trajnom zadaćom obnavljanja, u stalnoj napetosti između vjernosti onome što je u njoj nepromjenljivo i potrebne prilagodbe što je nalažu aktualne društvene prilike.

Crkva je na II. vatikanskom saboru, dok je razmišljala o svojoj naravi i poslanju, ukazala na potrebu obnove. Obnova Crkve u prvom je redu obnova vjernosti Gospodinu i poslanju što ga je od njega primila. Konkretno danas, obnova je dublji prihvata Sabora.

Crkva u Hrvata, poput drugih crkava u društvima u tranziciji, nalazi se pred specifičnim problemima i zahtjevima, posebice pred zadaćom obnove i dubljeg prihvata II. vatikanskog sabora.

Ključne riječi: povijesnost, obnova, poslanje, vjernost, prilagodba.

UVOD

S pastoralnom konstitucijom *Radost i nada* Crkva je, svjesna brzih društvenih promjena, započela, a zadnjih godina, kako je razvidno iz tematike obrađivane na dosadašnjim simpozijima Vijeća europskih biskupskih konferencija, intenzivirala proučavanje konkretne društvene stvarnosti, da bi odgovorila na izazove što ih postavlja svijet i iskoristila nove mogućnosti evangeliziranja te tako ostvarila svoju zadaću i surađivala u izgradnji boljega i pravednijeg društva.¹

---

¹ Vijeće europskih biskupskih konferencija, *La chiesa nel pluralismo*, u: *Il Regno* 21/1996, str. 679, 680; K. Lehmann, *Vjera kao privatni čin i javna stvarnost. Crkva u pluralističkom društvu - temeljna stajališta*, Referat na simpoziju europskih biskupa u Rimu, (23.-27.10. 1996.), u: *Crkva u uvjetima modernoga pluralizma, Crkva u svijetu*, Split 1998., str. 7-22.

Poznato je da je proces razvoja doveo do dubokih promjena u svim europskim društvima. Izlaskom iz totalitarnih sustava zemlje srednje Europe zahvatio je val demokratizacije, dok se u zapadno-europskim zemljama uočava razvoj koji potiče nove tehnologije, napose na polju informatike. Duboka preobrazba u ovim društvima utječe na stvaranje nove svijesti o sebi kod ljudi.

Proučavanje kretanja u suvremenim društvima potrebno je da bi se moglo razmišljati o novim pastoralnim usmjerenjima. Crkva je pozvana promisliti i tražiti svoje mjesto u pluralističkom društvu. Dok se suočava s novim problemima i traži nove oblike apostolata, Crkva danas više osjeća nutarnju napetost između vjernosti onom što je u njoj nepromjenljivo i potrebne prilagodbe što je nalažu nove društvene prilike. Svoje iskustvo o novom odnosu prema osobama i prema društvu Crkva obogaćuje znanstvenim spoznajama, da bi sve protumačila u svjetlu evanđelja.² Dok, s jedne strane, ostaje u dinamičnoj povezanosti s Pismom i tradicijom, Crkva ne prekida, s druge strane, nikad s vremenom i okolnostima u kojima se odvija njezino poslanje.

Crkve u zemljama što su izišle iz komunizma nalaze se, kako podvlači radni tekst za 9. simpozij biskupa Europe, održan od 23. do 27. listopada 1996. u Rimu, pred dvostrukim problemom: s jedne strane, stoje pred teškom zadaćom nalaženja vlastitog mjesta u mladim demokracijama na putu ostvarenja te traženja i izgradnje novog odnosa s drugim konfesijama i religijama. S druge strane, one su još dosta zaokupljene potrebama vlastite nutarnje organizacije primjerene novim prilikama. Za put u novo traženje potrebne su ne samo dostatne sile, nego i nova gospodarska osnova. Pred ovom zadaćom ostaje iskušenje vratiti se i gledati na modele organiziranja iz vremena prije komunizma.³

Promjene, što se događaju, ne nose znak stabilnosti. Ne treba spominjati da je raspoloženje ne samo kod ljudi u svijetu nego i kod vjernika, sada u vrijeme prijelaza iz drugoga u treće tisućljeće, obilježeno više strahom od onog što dolazi negoli optimizmom. Koliko su opravdana nadanja i bojazan? Što bi trebalo učiniti u pripravi za jubilej? Naše razmišljanje ne pretendira na sustavnost, nego želi biti skroman prinos aktualnim promišljanjima u našoj Crkvi.

---

² Usp. GS, br. 4.

³ Usp. Vijeće europskih biskupskih konferencija, *La chiesa...*, str. 682.

1. ZNAČAJKA POVIJESNOSTI

Promjene stvari i njihov razvoj pomaže nam razumjeti kategorija povijesnosti, što je ušla u svijest i jezik Crkve na II. vaticanskom saboru. Crkva je na Saboru posvetila pozornost dimenziji budućnosti, koja se sastoji u nečemu novom, što ne može biti samo ponavljanje onog što je bilo do sada.⁴ Premda nosi sa sobom nesigurnost i rizik, novo razdoblje povijesti čovječanstva, obilježeno sadašnjim velikim promjenama, ne treba shvatiti kao prijetnju, nego kao kairós, šansu za Crkvu.⁵ Povijesnost, zapravo, daje vjeri mogućnost da sebe bolje razumije. Crkva je na Saboru izrazila uvjerenje da "se može također i razvojem ljudskog društvenog života obogatiti, pa se stvarno i obogaćuje: ne u tom smislu kao da bi joj nedostajalo nešto u konstituciji koju joj je Krist dao, nego da bi upravo tu konstituciju dublje upoznala, bolje izrazila i sretnije prilagodila našem vremenu".⁶

Kršćansko gledanje na cjelokupnu stvarnost u perspektivi povijesti spasenja otkriva nam ne samo objavu kao povijesnu datost koja svjedoči o Božjem djelovanju u životu ljudi nego i samu stvarnost Crkve podložnu zakonu povijesti, tj. promjenama i razvoju. Kategorija povijesnosti ima svoj korijen u samoj objavi, koja govori o neprekinutu slijedu vremenitih događaja, koje povezuje Božji plan spasenja, usmjerujući ih prema jednom cilju.⁷ Objava se po povijesnosti razlikuje od drugih religija i mitologija. Vezana je uz konkretne događaje, dok mitovi ne nalaze uporište u vremenu. Objava ne govori o apstraktnim istinama, nego proklamira povijest Božjeg spasenjskog djelovanja u svijetu i među ljudima, koje se i danas, po riječi i sakramentu, ponazoćuje u Crkvi.⁸ Poznato je da se povijesno gledanje Biblije postupno ocrtava u svojim pojedinostima slijedeći etape svete povijesti. Starozavjetni izraelski *credo* ističe važnija razdoblja povijesti izabranog naroda. Novi zavjet je nerazumljiv bez povijesne slike Staroga zavjeta. U Novom zavjetu nastaje cjelovit pogled koji govori o Božjem planu u Kristu, pripravi na puninu vremena i o punini u Kristu, njegovu razvoju u životu Crkve.⁹ U Kristovu Duhu "oživljeni i ujedinjeni putujemo prema konačnom dovršenju ljudske povijesti, koje potpuno odgovara planu njegove ljubavi".¹⁰

---

4 Usp. H. Fries, *Budućnost Crkve - Crkva budućnosti*, u: OŽ 32 (1977), str. 347.

5 Usp. W. Kasper, *Glaube und Geschichte*, Mainz 1970., str. 57.

6 GS, br. 44.

7 Usp. R. Latourelle, *Teologia scienza della salvezza*, Assisi 1974., str. 169.

8 Usp. W. Kasper, *Einführung in den Glauben*, Mainz 1975., str. 138.

9 Usp. C. Vaggagini, *Storia della salvezza*, u: G. Barbaglio - S. Dianich, *Nuovo Dizionario di Teologia*, Ed. Paoline 1991., str. 1517.

10 GS, br. 45.

Povijesnospasenjska postavka određuje i način navještaja i prenošenja pojedinih sadržaja. Crkva, koja se shvaća kao znak i sredstvo ujedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda, "nastavlja u nauci, životu i kultu kroz vrijeme i predaje svim naraštajima sve što ona jest, sve što vjeruje".¹¹ Ostvarujući svoje poslanje, ona se od početka svoje povijesti služila pojmovima i misaonim kategorijama različitih uljudbi da izrazi Kristovu poruku, i to sa svrhom da radosnu vijest prilagodi shvaćanju svijetu.¹² Već na početku svoje povijesti, na saboru u Jeruzalemu, Crkva je odlučila prijeći granice Palestine i otvoriti se svijetu. Naviještajući Božju poruku ljudima, Crkva je tijekom vremena promijenila ne samo jezik kojim naviješta i slavi nego i način izražavanja otajstva spasenja, radi potrebne prilagodbe misaonim kategorijama vremena. U susretu s helenističkom uljudbom kršćanstvo se našlo pred zahtjevom da evanđeosku poruku izreče uz pomoć pojmova grčke filozofije. Platonska i aristotelovska filozofija ušle su u teologiju Crkve i u stanovitoj mjeri obilježile način razmišljanja u Crkvi. Povijest pojedinih teoloških traktata pokazuje kako je bio dug put stvaranja pojmova kojim se nastojalo izraziti otajstvo vjere. Iako se način izražavanja mijenjao, navještaj Crkve u I. tisućljeću, njezin život i teologija kreću se na tragu biblijske povijesnospasenjske perspektive.¹³ Poslije, u srednjem vijeku, velik preokret i u načinu promišljanja istina vjere značio je ulazak aristotelovskog pojma znanosti u skolastiku i Tomina izradba teologije uz pomoć aristotelovskih kategorija. Tomin pristup bio je novost koja je značila produbljenje datosti vjere.¹⁴

Obilježja povijesnosti nosi i bogoštovlje Crkve kao vrhunac njezina života. Crkva je mijenjala ne samo jezik nego i način slavljenja pojedinih sakramenata, sačuvavši bit liturgijskoga i sakramentalnog života. U početku je molila na grčkome, zatim prelazi na latinski, dok nakon reforme liturgije u duhu II. vatikanskog sabora moli na živim jezicima. Teologija sakramenata poznaje razvoj i glede samih obreda. Karolinška je liturgija unijela u rimsku nove znakove u slavlju sakramenata. Liturgijska obnova, proizišla iz II. vatikanskog sabora, označava ponovno vraćanje izvornim perspektivama.

Govoreći o znakovima vremena, Crkva je na Saboru istaknula da svaki povijesni trenutak predstavlja teološko mjesto, stvarnost koju treba istraživati i poznavati da bi Crkva mogla izvršavati svoju

11 DV, br. 8; LG, br. 1.

12 Usp. GS, br. 44.

13 Usp. C. Vaggagini, *Storia della salvezza...*, str. 1519.

14 Usp. C. Vaggagini, *Teologia*, u: G. Barbaglio - S. Dianich, *Nuovo Dizionario di Teologia*, Ed. Paoline 61991., str. 1570.

zadaću.¹⁵ Iz tog proizlazi i zadaća teologije da, ostajući na znanstvenoj razini, bude otvorena za suvremenu problematiku Crkve i društva.¹⁶ Teolog treba, uvažavajući nove spoznaje iz svijeta satelita i telematike, prihvatiti istine vjere što proizlaze iz Božje riječi te na privlačan način govoriti o Božjem pozivu na spasenje.¹⁷

Budući da kršćanstvo nosi obilježje povijesnosti, kršćani se susreću s nepredvidivim, uvijek novim Božjim spasenjskim djelovanjem u životu ljudi. Prihvaćajući povijesni rizik što ga novo nosi sa sobom, oni se ne mogu zatvoriti pred problemima što se danas susreću u svijetu, niti za nove probleme tražiti rješenja posežući u vlastitu prošlost. Naprotiv, treba istraživati i prepoznavati znakove vremena i proučavati ih u svjetlu vjere.¹⁸ Problemi i teškoće, naglašeno je još na saboru, ne moraju biti na štetu vjerskog života; štoviše, oni mogu potaknuti duh da točnije i dublje shvati vjeru. Ako treba sadržaje vjere posredovati čovjeku, tada mu treba pristupiti i upoznati način na koji živi. Spasenje, koje uključuje sve vidove čovjekova bivovanja, ne može se razumjeti samo teoretski nego i u odnosu na konkretne prilike u kojima ljudi žive.¹⁹ Stoga je Sabor pred teologe postavio zadaću da njihovo istraživanje produbljuje spoznaju objavljene istine i ujedno da se ne zanemari veza s vlastitim vremenom; teolozi se, naime, "pozivaju da - poštujući metode i zahtjeve vlastite teološkoj znanosti - stalno traže prikladniji način kako da kršćansku nauku priopće ljudima svojega vremena".²⁰

2. TRAJNA ZADAĆA OBNAVLJANJA

Kao povijesna stvarnost Crkva je podložna zakonu rasta. Taj se rast, međutim, ne odnosi samo na izvanjsko širenje i povećanje broja članova nego je zakon nutarnjeg dinamizma života. Tu stvarnost simbolično izražavaju biblijske slike gorušičina zrna koje se razvija i raste te kvasca koji ima zadaću ukvasati sve tijesto.²¹ U toj perspektivi Crkvu, unatoč njezinu božanskom podrijetlu i poslanju,

---

15 Usp. GS 4; H. Fries, nav. dj., str. 348.

16 Usp. J. Alfaro, *Zadatak katoličke teologije poslije II. vatikanskog sabora*, u: OŽ 4/1976, str. 318.

17 Usp. P. - E. Kardinal Leger, *La theologie du renouveau de l'Eglise*, u: L. K. Shook - G.-M. Bertrand, *La theologie du renouveau*, Montreal - Paris 1968., I, str. 12.

18 Usp. W. Kasper, *Einführung in den Glauben*, str. 144.

19 H. Fries, *Dienst am Glauben*, München 1981., str. 110.

20 GS, br. 62.

21 Usp. A. Trevisiol, *Misijski poziv Crkve*, u: Više autora, *Crkva i misije*, Sarajevo - Zagreb 1993., str. 18.

valja gledati kao stvarnost na putu ostvarenja. Kao takva, nikad ne može biti zadovoljna svojim naporom poistovjećivanja s Kristom niti reći da se potpuno poistovjetila s Kristom i njegovim navještajem evanđelja svijetu.²² Događaj Krista definitivni je događaj povijesti, koji svemu daje novo usmjerenje. On označava novi početak i pokazuje da povijest spasenja nije dostignula svoj cilj. Dok je na putu prema cilju, Crkva ne posjeduje već gotovu istinu, nego je mora neprestano tražiti i naviještati. Problemi vremena traže novu, dublju spoznaju evanđelja i tako izazivaju nove odgovore. Crkvu neprestano treba voditi Duh Sveti prema potpunoj istini (Iv 16,13).²³ Ona je povlašteno mjesto Božjega spasenjskog djelovanja, što se po Duhu nastavlja ostvarivati kroz vrijeme. Značajku povijesnosti Crkva pokazuje u formuliranju pologa vjere i navješčaju pri susretu s različitim uljudbenim sredinama. Ovu stvarnost teološki izražava i nauka o Crkvi kao Božjem narodu. Sabor vidi Crkvu kao dinamičku stvarnost, ona je uvijek u hodu.

Povijest Crkve ne predstavlja organski razvoj početne stvarnosti gorušičina zrna, nego je to i povijest ljudske slabosti i ograničenosti. I iz tog razloga riječ Crkve nije jednostavno i pod svakim vidom riječ Božja. Govoreći o sebi na Saboru, ona je priznala da je tijekom vremena imala i slabih strana: "Tako je Crkva snagom Duha Svetoga ostala vjerna zaručnica svojega Gospodina i nikada nije prestala biti u svijetu znak spasenja, ona ipak dobro zna da je tokom duge njezine povijesti među njezinim članovima, klericima i laicima, bilo i takvih koji su se iznevjerili Duhu Božjemu. I u naše vrijeme Crkva dobro zna kolika je razlika između poruke koju naviješta i ljudske slabosti onih kojima je povjereno Evanđelje. Što god povijest sudila o tim nedostacima, mi ih moramo biti svjesni i protiv njih se snažno boriti da ne nanose štetu širenju Evanđelja. Isto tako Crkva dobro zna koliko i sama mora neprestano na osnovi vjekovnog iskustva dozrijevat i u razvijanju svojih odnosa sa svijetom. Vođena Duhom Svetim, Crkva, naša Majka, ne prestaje poticati svoje sinove da se pročiste i obnove kako bi znak Kristov još jasnije zablistao na licu Crkve."²⁴ Na tu stvarnost ukazuje i Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici *Nadolaskom trećeg tisućljeća*, a i nastavlja: "Crkva neće moći prijeći prag novog tisućljeća a da ne potiče svoje sinove da se u pokori čiste od grešaka, nevjernosti, nedosljednosti, zakašnjenja. Priznati jučerašnje propuste čin je iskrenosti i hrabrosti."²⁵

22 P. - E. Kardinal Leger, nav. dj., str. 8.

23 Usp. W. Kasper, *Einführung in den Glauben*, str. 143.

24 GS, br. 43.

25 Ivan Pavao II., *Nadolaskom trećeg tisućljeća*, KS Zagreb 1996., br. 33.

Razumljivo je da se Crkva kao zajednica Božjeg naroda, ako želi biti vjerna poslanju, ne može zadovoljiti uhodanim ritmom rada i vezanošću uz običaje, nego se treba neprestano obnavljati. Obnova je, prema Saboru, trajna zadaća Crkve. Svaka se promjena, na temelju povijesnog iskustva, ne može nazvati obnovom. Obnova znači vratiti prvotnu snagu i privlačnost onomu što je specifično kršćansko. Za Crkvu je to vjernije slušanje Riječi u vidu vjerodostojnijeg naviještanja. Sabor veli: "Bog je (...) uredio da ono isto, što je objavio za spasenje svih naroda, ostane dovijeka neiskvareno i da se prenosi svim naraštajima."²⁶ Obnova ne može promijeniti Riječ niti dopustiti da se išta izgubi od onog što je objavio. Radi se zapravo o tome, kako veli kardinal Ratzinger, da se objavljena istina dogodi u vjerodostojnosti te djelotvorno djeluje, jer je istina bez vjerodostojnosti izgubila svoju dušu te kao istina postala nedjelotvornom.²⁷ Jasno je da obnova pretpostavlja vjeru i da se događa u vjeri. Stoga se može s W. Kasperom reći da prava kriza predavanja vjere ne dolazi zbog nedostatne prilagodbe situaciji nego da je rezultat našeg nedostatka prilagodbe Isusu Kristu, manjak nasljedovanja.²⁸

3. OBNOVA VJERNOSTI

Crkva se definira na osnovi odnosa prema Bogu, izvoru sve stvarnosti. Stoga je bit obnove obnavljanje prema izvoru, o čijoj normativnosti svjedoči Novi zavjet.²⁹ Da bi bila uistinu vjerna svom pozivu, Crkva se ne smije prepustiti običajnosti i uhodanosti, već se treba uvijek obnavljati. Obnova je pretpostavka i mogućnost njezine vjernosti. Sama obnova je vjernije slušanje riječi u vidu djelotvornijeg naviještanja. To traži sam dinamizam života Crkve. Ono što je Crkva primila i što naviješta "... uz prisutnost Duha Svetoga u Crkvi napreduje, raste naime zapažanje kako predanih stvari tako i riječi... Crkva naime tijekom stoljeća stalno teži k punini božanske istine dok se u njoj ne dovrše Božje riječi."³⁰

Da bi promjene vodile k autentičnoj obnovi, potrebno je svjedočanstvo Duha, koji ima zadaću ponazočiti u pojedinim kršćanima i u Crkvi kao zajednici osobu i djelo Isusa Krista. Prema Isusovu obećanju, Duh podsjeća na ono što je Isus govorio (Iv 14,26). Osim toga, Duh, "po kojem se živa riječ Evandjelja razliježe u Crkvi i

---

26 DV, br. 7; P. - E. Kardinal Leger, nav. dj., str.9.

27 Usp. J. Ratzinger, *Das neue Volk Gottes*, Düsseldorf 21977, str. 101.

28 Usp. W. Kasper, *Theologie und Kirche*, Mainz 1987., str. 126.

29 Usp. H. Fries, *Budućnost Crkve*, str. 347.

30 DV, br. 8.

po njoj u svijetu, uvodi svoje vjerne u svu istinu te čini da u njima obilno stanuje riječ Kristova (usp. Kol 3,16)".³¹ Duh je, dakle, Božja povijesna snaga po kojoj on djeluje u povijesti i usmjerava je prema njezinu eshatološkom cilju. Na toj crti obnova Crkve kao trajna zadaća znači "dati se zahvatiti Božjim djelovanjem i, nasljedujući Isusa, biti uz ljude, posebice među čovječanstvom koje trpi. Crkva, koja je zabrinuta za svoju vlastitu moć, snagu i ugled, gubi svoju evanđeosku snagu, jedini razlog svog postojanja."³²

Duh je uputio Crkvu, na II. vatikanskom saboru, na put obnove. To povijesno opredjeljenje Crkve svaki kršćanin treba prihvatiti i s njim se poistovjetiti. Ivan Pavao II. vidi Sabor kao providnosni događaj koji je značio početak priprave za jubilej drugoga tisućljeća. Zato ističe da ova priprava dolazi do izražaja u obnovljenom zalaganju za što vjerniju primjenu nauka II. vatikanskog sabora. Proučavanje i dublji prihvati Sabora, u poslušnosti Duhu, vodit će k novoj svijesti spasonosnog poslanja te pripremiti novo proljeće kršćanskog života.³³ Stoga svaki govor glede priprave i slavlja jubileja treba početi od bogatstva II. vatikanskog sabora. On se usredotočio na otajstvo Krista i njegove Crkve te na otvaranje svijetu. To je razlog da u ovom vremenu zajednica vjernika upre svoj pogled u Krista: "On je srce Crkve, razlog njezina postojanja, uvijek aktualan sadržaj njezina života, njezina navještaja i svjedočenja."³⁴

Istina Duha zahtijeva stalno preispitivanje sebe u pogledu vjernosti vlastitu pozivu i poslanju. Svima je potrebno svjetlo Duha da se, s jedne strane, izbjegne opasnost zaustavljanja na verbalizmu, i, s druge, poduzme konkretan napor što će voditi k istinskoj obnovi, tj. obnovi duha i srca. Valja se iskreno suočiti s pitanjem, što je to u praksi što zatamnjuje snagu svjedočanstva i koči dinamizam Duha. Stavljaju li zajednica vjernika svoje pouzdanje i svoju sigurnost jedino u Krista ili se traži i ljudska sigurnost u kompromisima i pogodbi sa zemaljskim moćnicima i oslanjanje na veze i utjecaj? Na toj crti ostaju aktualne riječi poznatoga španjolskog teologa J. Alfara: "Crkva smo svi koji sačinjavamo Božji narod. Ako vodimo računa o hitnosti obnove, trebamo početi s priznavanjem naše situacije osobnoga i komunitarnog grijeha, i konstatirati našu ljudsku nemoć da je prevladamo, živeći u dubini što je tako duboko živio i shvatio sv. Pavao: ne pouzdavati se ni hvaliti se uistinu onim što je ljudsko, ne stavljati pouzdanje u ono što je naše, odnosno što je u Crkvi čisto

31 Isto.

32 E. Schulz, *Iskustva Crkve s pluralizmom u Njemačkoj. Problemi, perspektive, modeli i težište pastoralna*, u: CUS 32 (1997), str. 25.

33 Usp. Ivan Pavao II., *Nadolaskom trećeg tisućljeća*, br. 18; 20; 21.

34 Ivan Pavao II., *La conversione e la telematica*, u: Il Regno 7/1996, str. 204.

ljudsko, u nikakav prestiž ili vlast: pouzdati se samo u Kristovu nepobjedivu milost (Iv 16,33; 1 Iv 4,4). To treba biti temeljno reagiranje pred sadašnjom situacijom Crkve: radikalni izlazak nade prema Kristu.³⁵ Sabor je ponovno otkrio identitet Crkve kao otajstva Tijela i Zaručnice Kristove i najavio novo vrijeme u njezinu životu. Pozivajući zajednice da "otvore srce sugestijama Duha", Ivan Pavao II. izražava uvjerenje da će jubilarna godišnjica "učvrstiti u današnjim kršćanima vjeru u Boga koji se objavio u Kristu, podržati *nadu*, usmjerenu iščekivanju vječnoga života, oživjeti *ljubav* djelotvorno zauzetu služenjem braći".³⁶

4. NAŠA CRKVA

Crkva u Hrvata nalazi se u sličnoj situaciji u kojoj se nalaze i druge crkve u društvima u tranziciji. Iz razdoblja totalitarizma izlazi s dragocjenim iskustvom na koje može biti ponosna, ali u isto vrijeme i s mentalitetom, što se oblikovao u prošlosti, kojeg se treba osloboditi. Mentalitet što ga je komunizam stvarao u dugom nizu godina ostao je "u glavama i srcima svih ljudi, također antikomunista".³⁷ Tako, dok, s jedne strane, zahvaljuje Gospodinu za mnoge darove u prošlosti i za plodove mučeništva i svetosti u životu onih koji su znali prihvatiti dar otkupljenja, s druge strane, ona treba kritički razmotriti uvijek aktualno pitanje obraćenja.³⁸ Komunizam nije bio samo nesklon Crkvi, već se borio protiv nje kao protiv "klasnog neprijatelja". Poznato je da Crkva nije mogla slobodno ostvarivati svoje evangelizacijsko poslanje ni komunicirati s općom Crkvom i izmjenjivati iskustva u dinamizmu davanja i primanja. Sada, s počecima življenja u demokratskom društvu, Crkva se našla pred novim ustrojnim mogućnostima, koje nude više prostora za pastoralni rad i ostvarenje njezina poslanja.³⁹ U novim prilikama, u kojima se Crkva susreće s novim problemima i zahtjevima, ne može se ostati kod starih navika i uobičajenih načina djelovanja. Ona treba promišljati sebe te kroz produbljeniju recepciju II. vatikanskog sabora otkriti i prihvatiti *communio* kao odlučujući oblik svog postojanja,⁴⁰ te, sukladno tome, promisliti iznova i svoj odnos prema vlasti i društvu i svoju

---

35 Usp. J. Alfaro, *Maria. Colei che è beata perche ha creduto*, Roma 1983, str. 66.

36 Ivan Pavao II., *Nadolaskom trećeg tisućljeća*, br. 31.

37 M. Kardinal Vlk, *Kirche in Osteuropa: herrschen oder dienen?*, u: *Pfarramtsblatt* 11/1997, str. 340.

38 Usp. Ivan Pavao II., *Nadolaskom trećeg tisućljeća*, br. 32.

39 Usp. Vijeće europskih biskupskih konferencija, nav. dj., str. 680.

40 Usp. M. Kardinal Vlk, nav. dj., str. 339.

nazočnost i djelovanje u njemu. Crkva II. vatikanskog sabora je Crkva što podvlači svijest vlastita zajedništva s Kristom i svijest poslanja što joj ga Krist povjerava.⁴¹

U vremenu pripreme za jubilej valja slijediti poziv na promišljanje i dublji prihvata naučavanja II. vatikanskog sabora te ostvarenje njegovih smjernica. Radi se, u biti, o zahtjevnom pozivu za preispitivanje vlastite vjernosti od Gospodina primljenu poslanju. Potrebna je odvažnost da se poduzmu koraci što ih zahtijeva obnova i povratak k izvorima kao i znatan napor da se Crkva oslobodi od čisto ljudskih elemenata koje je usvojila tokom povijesti. Povijesni ispit savjesti, na koji poziva Ivan Pavao II., zahtijeva kritički osvrt na prošlost. Kako je komunizam u svoje vrijeme pogreške Crkve učinio formom njezina života, potrebno je ponizno i hrabro reći svijetu, u svjetlu evanđelja i saborske nauke o Crkvi u suvremenom svijetu, što o njima drži danas.⁴² Obnova vjernosti Kristu i njegovu spasenjskom poslanju vodit će k nutarnjoj obnovi i promjeni mentaliteta. Kritički pogled na prošlost pročišćava memoriju i svijest odgovornosti te pomaže da se s obnovljenom snagom i većom pozornošću predano posveti problemima i zadacima u sadašnjem trenutku. U konkretnim prilikama Crkva treba ispuniti svoje poslanje, riječju i djelom posvjedočiti dolazak kraljevstva Božjega kao radosnu vijest spasenja za sve.⁴³

Stvarnost Kraljevstva je u svijetu prisutna stvarnost, anticipacija dovršenja i punine koja će doći. Ponazočuje se u otajstvu Crkve, u ostvarenju njezina poslanja. Crkva ne naviješta samo da je sudbina svih ljudi udioništvo u budućem spasenju, nego da to sudjelovanje treba ostvarivati već sada, na zemlji, u svim vidovima čovjekova življenja. Spasenje čovjeka započinje ovdje na zemlji. Kršćanin se u ovom životu ne samo odlučuje za spasenje koje će doći, nego i angažira oko uspostave Kraljevstva. Ako Crkva naviješta da je Kraljevstvo život s Bogom koji se sastoji u sveopćem bratstvu, pravdi i ljubavi i da se uspostavlja u svijetu, onda i ona kao zajednica vjere treba sve jasnije očitovati crte ove življene stvarnosti. Crkva treba drugima i iskustveno posredovati "tajnu ljubavi nebeskog Oca. Tim putem će se ljudi po čitavom svijetu pobuditi na živu nadu koja je dar Duha Svetoga da budu napokon jednom primljeni u miru i višnjem blaženstvu u domovini koja blista Božjom slavom."⁴⁴ I angažiranje Crkve za izgradnju pravednijega i bratskijeg svijeta proizlazi iz nutarnje dinamike njezina spasenjskog poslanja. Sva rješenja koja

41 Usp. C. M. Martini, *Un popolo, una terra, una Chiesa*, EDB Bologna 1983., str. 390.

42 Usp. M. Kardinal Vlk, nav. dj., str. 338.

43 Usp. J. Alfaro, nav. dj., str. 67.

44 GS, br. 93.

predlaže i za koja se zalaže, sve ono što Crkva nudi svijetu treba uvijek izražavati ovu perspektivu. Ljudi i danas očekuju od Crkve da izvrši svoje poslanje. Ona treba postati ljudima mjesto susreta s Kristovom ponudom spasa, duhovni zavičaj u kojem će doživjeti tajnu Očeve ljubavi, otkriti put prema domovini koja je na nebesima (Fil 3,20).

Sabor podsjeća da očitovanju Božje spasenjske nazočnosti u svijetu najviše pridonosi svjedočanstvo žive vjere što se pokazuje u bratskoj ljubavi među vjernicima.⁴⁵ Opredjeljenje Crkve na Saboru za služenje siromašnima i obespravljenima treba postati opredjeljenje svakog kršćanina i svake pojedine zajednice. Vjerodostojno naviještanje spasenja zahtijeva i radikalno angažiranje za pravdu i obranu dostojanstva siromašnih i potlačenih te njihovo pravednije sudi-oništvo na dobrima ovog svijeta.

Crkva navjestiteljica kraljevstva treba neprestano evangelizirati sebe uzajamnom izmjenom iskustava življene vjere. Ona stoji pred izazovom povezati duhovnost na razini ekleziologije zajedništva II. vatikanskog sabora s oblicima i ustrojem potrebnim za primjerenu pastoralnu obnovu.⁴⁶ U nedavnoj prošlosti nije bilo prostora za temeljitu evangelizaciju. Neki su se vjernici tada i udaljili od Crkve, dok nakon pada komunizma mnogi traže pristup u Crkvu. Ima li se pred očima i nedostatan prihvata Sabora i ostvarenje njegovih smjernica, razumljivo je da umjesto najavljujane duhovne obnove u društvu treba usmjeriti energije na saborsku obnovu Crkve u sebi.⁴⁷

U svojoj obnovi prema duhu Sabora, svjesna "koliko i sama mora neprestano na osnovi vjekovnog iskustva dozrijevat i u razvijanju svojih odnosa sa svijetom",⁴⁸ Crkva stoji pred zahtjevnom zadaćom izgradnje svojeg odnosa prema demokratskom društvu. Dijalog i otvorenost obilježavaju odnos saborske Crkve prema svijetu. No, Crkva koja želi stupiti u dijalog sa svijetom treba sama postati zajednica dijaloga, u kojoj će doći više do izražaja raznolikost, jedinstvo u pluralnosti. Da se nešto može živjeti i očitovati u odnosu prema svijetu, treba se najprije živjeti unutar same zajednice. U nedavnoj prošlosti Crkva iz poznatih razloga nije imala prilike steći naviku dijaloga. Želi li stupiti u istinski dijalog s društvom, koje postaje pluralističko, treba se osloboditi paternalističkih težnji i

---

45 Usp. GS, br. 21.

46 Usp. Vijeće europskih biskupskih konferencija, nav. dj., str. 687; usp. Pavao VI., *Evangelii nuntiandi*, Zagreb 1976., br. 15.

47 Usp. J. Jukić, *Kršćani između tradicije i modernog svijeta*, CUS 31 (1996), str. 67.

48 GS, br. 43.

utjecaja.⁴⁹ Crkva je na Saboru rekla da ne samo daje već i prima pomoć od današnjeg svijeta, da se obogaćuje razvojem ljudskog društvenog života. Stoga, shvaćanje sadašnjih prilika, povezano s produbljenjem na znanstvenoj i teološkoj razini, stvara pretpostavke za formuliranje pastoralnih smjernica.⁵⁰

Demokratsko ozračje zahtijeva i promišljanje novog odnosa prema osobi. Za razliku od totalitarnog sustava u kojem pojedinac nije imao slobodu, demokratsko društvo polazi od neporecivog prava osobe da slobodno raspolaze svojim životom. Ovaj zahtjev za samoodređenjem čovjeka preinačuje i njegov odnos prema Crkvi. U sadašnjem trenutku Crkva treba, dakle, izložiti na nov način svoj odnos prema pojedinim osobama, više oslušivati njihov govor, upoznavati način razmišljanja, njihova htijenja i probleme.⁵¹

Sadašnje prilike nude Crkvi velike šanse za djelatnu prisutnost i angažiranje u životu društva. Od Crkve se ne očekuje samo riječ o teškim problemima što tište društveni život već i izraz solidarnosti što se pokazuje u preuzimanju socijalnih zadaća.⁵² Otvaraju se mnoga područja suradnje na kojima Crkva može pokazati svoje služiteljsko lice. Da bi ponudila ljudima osloboditeljsku poruku evanđelja i unijela njegovo svjetlo u sva područja života, potrebni su joj dobro formirani laici. Govoreći o zadaći i poslanju vjernika laika, Sabor je ukazao na svjetovnost kao područje njihova djelovanja. Kod nas tek valja stvarati uvjete da se vjericima laicima pruži mogućnost solidnog formiranja za službe koje im po krsnom poslanju pripadaju.

Na ulazak u treće tisućljeće Crkva može gledati, unatoč velikim promjenama u svijetu, koje nose sa sobom probleme i stavljaju pred nove zadaće, s odvažnošću i nadom. Ovo je kairos, vrijeme što joj ga Bog daje. Priprava za ovaj jubilej, kojemu je cilj jačanje vjere i kršćanskog svjedočenja, dat će, jer je Krist uvijek sa svojom Crkvom, nove poticaje Crkvi za ostvarenje njezina poslanja koje se sastoji u navještaju spasenja i služenju čovjeku.

49 Usp. M. Kardinal Vlk, nav. dj., str. 342, 341.

50 Usp. Vijeće europskih biskupskih konferencija, nav. dj., str. 680.

51 Usp. isto.

52 Isto, str. 681.

IN FRONT OF THE DOOR OF THE THIRD MILLENNIUM

Summary

In the first place the author points at reflection in the Church in front of the deep social changes and coming of the third millennium, what demand renewal of life and adaptation to the new circumstances in the realization of mission.

By division of idea of history, which has its root in the revelation itself, it is learned the reality of the Church which depends upon the laws of history, i.e. changes in process. As historical reality on the way of realization, the Church can never say that she identifies herself with Christ and with his proclamation of the Gospel in the world. She is in front of the permanent task of renewal, in the constant attention between the eager fidelity to that what is unchangeabl in her and necessary adaptabilities that are imposed by actual social circumstances.

The Church at the Second Vatican Council, while she was thinking about her nature and mission, directed her attention to need of the renewal. The renewal of the Church, in the first place, is renewal of fidelity to Lord and to mission that she has got from him. In a this particular case today, renewal is deeper acceptance of the Council.

The Church in Croatia, as the other churches in the societies that are in transition, is met with specific problems and demands, especially in front of the task of renewal and deeper acceptance of the Second Vatican Council.